

ROZDZIAŁ V.

Pamiętki miejscowe, — Pogrzeby, — Groby, — Pomniki porządkiem jak są w kościele umieszczone, — Nowodworski, — Janicki.

RÓWNIE jak i po innych kościołach wielkich miast w Polsce, tak i w Warszawie różne pamiętki historyczne, osobliwości natury zawieszano albo u sklepień, albo na ścianach, i o nich niekiedy bajeczne podania przechodziły do następców (36). Napisy na blachach lub marmurach świadczyły o doznanej opiece Nieba; pamiętki ofiar dla

---

(36) *Szczątki wielkich zwierząt uważane za kości wielkoludów, znajdowały się i w tu-
tejszym kościele.*

kościół poczynionych, herby Monarchów, lub szczególniejszych dobroczyńców umieszczano w przybytku chwały Najwyższego. Wiek zniszczył jedno, drugie zaś zachowały się do teraźniejszych czasów.

Dwa Chóry będące w presbiterium są przyozdobione herbami. Od strony zakrystyi w środku chóru jest herb Królewski, jakiego używał Zygmunt III. i dwaj jego następnie panujący synowie; domu rodzinnego godło w pośrodku koron Szwedzkich i znamion Norwegii.

Po prawej stronie pierwszego herbu, głowa Żubra przebita mieczem (Pomian) godło domu Łubińskich: z tej familii Maciej Biskup Poznański, a następnie Arcybiskup Gnieźnieński okazywał wielką troskliwość o dobro tutejszego kościoła. —

Rycerz stojący w bramie miasta (Grzymała) jest herb Wawrzyńca Goślickiego Biskupa Poznańskiego używanego przez Zygmunta III. do rozmaitych poselstw. —

Na przeciw herbu Zygmunta III. jest herb téjże wielkości co pierwszy domu Ra-

kuskiego z czterema mniejszemi przedziałami jako to, liliami francuzkiemi i ośmioma herłami. Podobny herb znajduje się w Krakowie na grobie Cecylii Renaty żony Władysława IV. (37).

Jastrzębiec herb Stefana Wierzbowskiego Biskupa Poznańskiego: o którym wspomnieliśmy kilka razy w tym opisie.

Lew wychodzący z muru (Prawdzie) używał go Jan Latański Sekretarz królewski wstąpił na Biskupstwo Poznańskie 1515 r. za jego rządów kościół tutejszy po przyłączeniu Xięstwa do korony, nowe zyskał ozdoby, i on wiele budynków to ogniem, to laty nadwerężonych własnym kosztem restaurował (38).

W upłynionych wiekach zwłoki Monarchów nim do Krakowa przewiezione zostały, wystawiano je naprzód w Zamku, jeżeli

---

(37) *Taphographia Principum Austriae Tablica XX.*

(38) *Niesiecki Tom III. stron. 50.*

w Warszawie zgon nastąpił, a następnie w kościele S. Jana na wspaniałym katafalku, gdzie przez Arcybiskupów w przytomności zagranicznych posłów, wielkich Dygnitarzy Państwa Urzędników i znakomitych obywateli, odprawiało się za ich dusze nabożeństwo.—Tu w przeprowadzeniu z Knyshyna oddano religijną posługę zwłokom Zygmunta, tu Stefana Batorego przyjmowało Duchowieństwo, śmiertelne szczątki wychodząc z licznym orszakiem za most na Pragę. Z tego kościoła wywieziono Zygmunta III. i z tąd Jana III. i Augusta przeprowadzono na wieczny spoczynek. Tu nakoniec uczczono wspaniałym obchodem zgon Cesarza Alexandra 1826 roku. Opisy szczegółowe żałobnych obrzędów znajdują się w krajowych dziełach, do których czytelników odsyłamy. Żaden jednak z Monarchów nie jest tu pogrzebiony.

Jarzemski w opisie Warszawy za Władysława IV. podaje: iż w kościele tutejszym tak wiele było pomników za jego czasów,

iż trudno było znaleźć miejsca na umieszczenie nowego. Było bowiem zwyczajem, iż wszyscy mieszkańcy starój Warszawy, a szczególniej majątniejsi, tutaj po zgonie spoczywać pragnęli; ubożsi zaś chowali się na cmentarzu, który dawniej otaczał kościół. Grzebać umarłych po kościołach pierwszy zabronił Biskup Okęcki, i jedynie duchownym tego dozwolił. Pomniki wspomniane przez Jarzemskiego, jako nie trwałe, przy rozmaitych zmianach kościoła, całkiem zaginęły; trwalsze przeszły do naszych czasów, a zmieniając tylko miejsce, świadczą o zasługach zmarłych, albo są pochwałami rodzin lub przyjaciół.

W kościele tutejszym spoczywają zwłoki Janusza Xcia Mazowieckiego zmarłego w r. 1428. pierwszego fundatora téj starożytnéj świątyni. Nie ma pomnika któryby wskazywał miejsce jego pochowania, lub świadczył o zasługach zmarłego, ale pozostała pamiętka w dziejach Długosza, który tak mówi: „Pan najmędrszy i najznakomitszy „ pomiędzy współczesnemi Xiążętami; Pań-

„stwo swoje zaprowadzeniem ścisłej spra-
 „wiedliwości, do najlepszego przyprowa-
 „dził stanu, a w panowaniu tak był umiar-
 „kowanym, że go za wzór i przykład
 „wskazywano.”

Bolesław III. Xiąże Mazowiecki w ko-
 ściele S. Jana jest pochowany; umarł on
 w Opinogórze w roku 1453. Historyk wyżej
 przytoczony mówi, że Król Kazimierz i pa-
 nowie Polsey mocno go żałowali, albowiem
 między wszystkiemi Panującemi na świecie,
 roztropnością, rozumem, skromnością, świą-
 tobliwością i pobożnością celował, godzien
 ten Xiąże i z tego względu wspomnienia, że
 za jego panowania w Mazowszu Jakób Kur-
 dwanowski Biskup Płocki miał kazanie w
 krajowym języku do Króla i rycerstwa w r.
 1410 kiedy ci szli przez Mazowsze na krzyża-
 ków. Statuta Mazowieckie za jego rozkazem
 na język polski przetłomaczone zostały.

Pomniki w Presbiterium :

Do dawnych pomników należy nagrobek
 2ch Xiążąt Mazowieckich Stanisława i Ja-
 nusza, znajdujący się po prawej ręce na

przeciw Łoży królewskiej, pomiędzy wielkim Ołtarzem i zakrystyą. — Dwaj zmarli Xiążęta wyrobieni z kamienia, okryci zbroją spoczywają obok siebie; nad nimi wznosi się sarkofag na kolumnach marmurowych, pomiędzy któremi wyobrażenie Zbawiciela na krzyżu srebrne, na aksamicie czerwonym z ramami srebrnymi, a po niżej napis:

(39) Byli to synowie Konrada II. i Anny, przywiązana siostra tegoż imienia zo i Matka pomnik im wystawiła, Stanisław umarł roku 1524. był walecznym młodzieńcem, czego dał dowody walcząc przy Zygmuncie

(39) *Pomnik ten równie jak i następne są w zbiorze Starowskiego, nie będziem przeto wszystkich wypisywać, ale odsyłamy czytelnika do dzieła Monumenta Sarmatarum Simonis Starowolscei. — (Monumenta Varsaviensia pagina 244 i następne), i te tylko dosłownie umieszczamy, których Starowski nie zebrał, albo dla opuszczenia, albo że później były wystawione.*

I. przeciwko Krzyżakom. Zostawił pamiątkę w miasteczku położonem za Wisłą nazwanem od swego imienia.

Brat jego Janusz następca, 18 tylko miesięcy panował po Stanisławie, był podobny bratu (o nim mówi Święcicki) że w sile ciała starszego przewyższał, nikt zręczniejszy nie wyrzucał ogromnego koła lub kamienia, nikt łatwiej grubego sznura nieczywał, lub podkowy niezlamał, i nikt z rycerstwa silniej łuku nienaciągał. Powiadają że miał podwojną kość pacierzową, piersi szerokie, barczyste na podobieństwo starożytnych bohaterów, twarzy przyjemnej, którą nieco nos zakrzywiony i zpłaszczony szpecił. Dzieje utrzymują, iż młodzięcżą płochością i niewczesnemi biesiadami przyspieszył sobie zgon zawczesny. — Na nich skończyło się panowanie Xiążąt Mazowieckich (40).

---

(40) *Dzieje Xięstwa Mazowieckiego i kronika Bernarda Wapowskiego.*

Na przeciwnéj stronie nad katedrą dla Arcybiskupów portret Biskupa na blasze w małym formacie, po niżéj herb zwany Hozjusz, wszystko z metallu na suknie amaranowym w ramach, poniżéj napis: (41).

D. O. M.

Stanislaus Josephus de Bezdan Hosius

Natus anno 1574 die 11 Novembris

ex Episcopatu Uticensi cum an-

nexo Suffraganeatu Praemy-
slensi

---

(41) *Światły czytelnik przypomnieć zechce, że tegoż samego imienia i nazwiska Biskup Warmiński, za panowania Zygmunatów, Kardynał kościoła Rzymskiego posel od Piusa IV. do Panów Chrześcijańskich, mąż pełen cnót i nauk, prezydujący na koncylium Trydenckiem, był przodkiem tu pochowanego Biskupa. Pomnik Kardynała znajduje się w Rzymie w kościele N. Panny MARYI za Tybrem, gdzie pochowany. Monumenta Sarmat. pag. 808.*

**Livonensem et Camenecensem Infulas tandem
in Posnaniensi Cathedra Praesul
Abbas perpetuus Commendatarius Cerve-
nensis
Obiit, Varsaviae die 13 Mensis Oct: A. D. 1738
aetatis 64 Episcopatus.**

**Pomniki w nawie bocznej rozpoczynając od
Kaplicy Literackiej.**

Nad wejściem osadzony portret w ramach złoczonych, na wierzchu znaki Biskupie, do koła napis: „Antoni Onufry Radwan Okęcki Biskup Poznański Kanclerz Wielki koronny.” a niżej na marmurze :

P. M.

**Antoni Onufrii Radwan de Okęcie Okęcki
Episcopi Posnaniensis et Varsaviensis, Magni
Cancellarii Regni
Poloniae, Ordinum Aquilae Albae et Stani-
slai Equitis, in regenda**

Ecclesia vigilantissimi praesulis in Admini-
 stranda et funi
 turbata Republica.

Optimi Civis et integerrimi Viri DXI.

D: XI. Kalendas Julii Anno

MDCCXCIII.

Aetatis LXIV. mortui

Joannes Radvan de Okęcie Okęcki

ex fratre Nepos posuit.

Pomnik dwóch braci Wolskich.

Naturalnej wielkości dwaj bracia wy-
 robieni z kamienia: Mikołaj Biskup Wło-
 cławski zmarły w 42 roku życia swojego ,
 1550. i brat jego Stanisław kasztelan San-
 domirski starosta Warszawski zmarły w r.
 1566. przywiązani do siebie za życia w je-
 dnym grobie spoczywają. Po zgonie Syn ka-
 sztelana pomnik ten w roku 1568. dla Ojca
 i Stryja wystawił (42).

(42) *Monumenta Starowolscii* pag. 257.

Pomnik Stanisława Nałęcz Hrabiego Małachowskiego zmarłego 29 Grudnia 1809 r. robiony w Rzymie, należy do najkosztowniejszych a razem najokazalszych w tu-tejszym kościele.

Między Ołtarzem Przemienienia Pańskiego a Ołtarzem Wiebowstąpienia na tablicy marmurowej:

D. O. M.

Hic jacet

Petrus Baro Sancti Romani Imperii
de Riaucour

Comes in Derewna Gausig Die Men. etc.
Serenissimi Augusti III. Regis Poloniarum
Camerae Consiliarius, Serenissimi vero
Stanislai Augusti feliciter Regnantis
singulari benevolentia conspicuus
domum ad exercend: humani-
tatem composuit consilio
ope, Nemini defuit.

Affabilitate ac svavitate morum omnibus
charus Eximiis Animi Dotibus Jllustris
Perenne sui reliquit desiderium.

Natus Die XX. Julii MDCXCIV.

Varsaviae

vita functus die VI. Januarii MDCCLXVIII.

cui filius unicus

Andreas Comes Sacri Romani Imperii

de Riaucour

Haeres Bonorum Paternorum et Dominus Terrarum Puzkau Crosta, Malschwity, Guttan, Binau, Eichelsheim et Sindelsheim, Minister Conferentiarum et Status Consiliarius privatus actualis et Legatus extraordinarius Serenissimi Electoris Saxoniae ad Aulas

Electores Trevirenses et Palatini Rheni Eques ordinum Aquilae Albae, Stanislaus et Electoris Palatini hoc filialis amoris monumentum una cum Coniuge sua Henrica de domo Baronum Sacri Romani

Imperii de Wrede

posuerunt MDCCLXXX.

Niżej z marmuru z ozdobami alabastro-
wemi jest pomnik Stanisława Warszkiego
Podskarbiego za Zygmunta III. zmarłego
10. Sierpnia 1624 r. i Małżonki jego Zofii
z domu Zalewskich. (43).

Pomiędzy Ołtarzem Wniebowstąpienia
a Ołtarzem zesłania Ducha Świętego na
marmurze kolorowym, z białego kamie-

---

(43) *Monumenta Starovolscii* pag. 262. —

*W tym miejscu winniśmy sprostować
podanie Niesieckiego T. IV. pag. 464.*

*Utrzymuje wspomniony Heraldyk, iż
Warszyski był fundatorem PP. Domi-
nikanek w Warszawie i u nich pogrze-
biony; napis w pomniku: „Structo hoc
sacratīs Virginibus templo.” ściągą się
właściwie do Bernardynek, gdzie po-
mnik początkowo był umieszczony (jak
świadczy rękopism należący do XX.
Bernardynów Warszawskich) dawniej
zdobiły go dwie figury klęczące z ala-
bastru przedstawiające jego i małżonkę.*

nia wyobrażenie mężczyzny do połowy, z złożonymi rękami przed krzyżem.

Poniżej napis :

D. O. M.

Non loquor Saxum suum sed loquentem produco memoriam Mathiae Boliński adamantinae aeternitati insculpendam, Qui principi Magno Sigismundo III. Poloniae et Sueciae Regis Primogenito Vladislao IV. Moderno feliciter eorundem Regnorum Regi in Ministeriis carus, vicanos quaternos transegit annos, reliquit post fata Famam bonam, Prolem infantem, Conjugem maestam. Corpus exanime Famam a Patria et Aula pete, obvia virtus, testimonium habet ex prole, Sigismundis et Helisabeth extra mortales caelo vivunt. Mortalibus adest Barbara Conjux Hedvigis Gentis Fuggerorum viva me posuit.

A. D. MDCXXXIX. nunquam vivum Corpus Regio monti XXXXIV. exanimatum
XX Januarii A. D. MDCXXXI. ante
XXXIV annos.

animatum ubi pedes figis tumultum habes
 Te viator contestor animae ejus aethera
 praecare tuorum non immemor novissi-
 morum.

Niżej, Mąż spoczywający w zbroi wspar-
 ty na hełmie, w nogach zmarłe dzie-
 cie, jest to pomnik Łukasza Nagorskiego
 Marszałka Anny Królowny, Starosty Gar-
 wolińskiego zmarłego w r. 1571. i syna jego
 Stanisława. Żona Barbara Mniszkowna ten
 pomnik dla męża i syna wystawiła (44).

Na ziemi kamień przeniesiony wraz
 z zwłokami w marmurowej trumnie do tutej-
 szej Katedry z kościoła dawnego Jezuitów
 z napisem :

---

(44) *Monumenta Starovolscii* pag. 249.

Casimirus Florianus
Dux Czartoryski
 Indignus Archiepiscopus
 Gnesnensis

hoc tumulto conditus

est

Qui se orationibus

fidelium

commendari fecit

Anno Domini MDCLXXIV. die XV, Maj.

Pomiędzy Ołtarzem Zesłania Ducha
 Świętego i Panny **MARYI**, Portret na blasze
 przedstawiający Kanonika w ubiorze, jest
 nagrobkiem Turskiego — niżej napis:

D. O. M.

Bonawentura de Turze rogi Turski
 Gabrielis et Hedwigis de Kobielskie Con-
 jugum Filius etc. Gnezn, Can. Crac. Me-
 ritis in Ecclesia et Patria clarus P. T.

expleta secund. Functionem Presidentialem
in Tribunali Regni Lublinen: Obiit Pu-
lawiis 19 Januarii A. D. 1750 aetatis vero
suae 50. A. Cujus corpus in capella Cru-
cifixi ad cornu Epistolae conditum expectat
donec veniat immutatio tua. Qui autem haec
legis da defuncto ea quae Tu P. T. Mortem
velles habere vota

Qui passus es pro eo Jesu Christe

Miserere ei.

Nizéj Tablica marmurowa z napisem :

Generoso Adamo Krzyniecki de Krzyniec
Pio Gravi integroque viro, qui consumptis
in Divi Primum Stephani deinde in Sere-
nissimi Zigismundi III. Regis Pol. obsequio
multis annis ejusdemque nomine apud Amu-
ratem Turcarum Imperatorem, Atquae apud
Michaellem Valachiae et Transilvaniae Prin-
cipem internuntii officio non minus forti-
ter quam prudenter perfunctus, dum laboris

Meritorumque suorum praemia expectat, et
spe et vita Privatus extremum diem Varso-
viae obiit.

Gnosus Christophorus Dzierżek de Urzyniec
Secr. et Aulicus Regis Vexillifer Trocen:
Lucinen.

Capn. Patrueli Carissimo cui vivo
semper omne gen. benevolentiae exhibuit.
Mortuo ultimum hoc Fraternali Amoris Mo-
numentum poni curavit vixit annis

XXXXVIII. Mortuus anno MDXC.

Novem. XIII. die, oretur pro salute
Animae ipsi:

(46) Głowa z marmuru, niżej napis jest
pomnikiem znakomitego Wirtuoza, który
przez lat 20 był nadwornym muzykiem
Zygmunta III. (45) Asprilli Pacella, rodem
z miasteczka Vasciano.

(45) *Monumenta Starovolscii* pag. 247.

Nizéj na marmurowéj tablicy napis ,
 Hospes ades , ut Christus ades ,
 Ne queras tamen
 Cujus est haec Imago et Superscriptio
 non Imago , Parentis umbra est
 non superscriptio Filialis Lachrymae
 caelatura ,
 Obiit Franciscus Witthoff
 progenitor meus
 Anno MDCCXIX. die VII. Novembris , O
 me casso titulo Stanislaum ! Cum te pater
 non possim facere Petrovinum
 faciam tamen , faciam Petram ,
 quamdiu Joannes , in Tuo Corpore stabit ,
 Ignatius in Francisci Domo habitabit
 Varsaviae Syren Tibi Requiem cantabit
 Parens meus

In hac Stanislai sui Rupella perennabit (46)

---

(46) Zrozumienie napisu położonego na tym pomniku już dziś wymaga pewnych ob-

Na filarze odpowiednio pomnikom
wymienionym.

Wyobrażenie mężczyzny w płaskorzeźbie przed krzyżem, z napisem na marmurze, jest pomnikiem: Pawła Zembrzuskiego po kilka krotnie piastującego urząd Prezydenta Warszawy i zawiadowcy kassy miejskiej; Umarł w roku 1633. 4 Listopada w 73. r. życia swego (47);

---

jaśnień, które tu w krótkości umieszczamy: Franciszek Witthof umarł w parafii S. Jana, dla Jezuitów Warszawskich ofiarował dom na Kollegium, i powszechnie był szanowany w Warszawie. Syn jego który został Jezuitą, miał imie Stanisław.

(47) *Monumenta Starovolscii* 252.

Niżej na tablicy marmurowej następny
napis:

Generosus Thomas Jelmiński

Metrices Regni Praefectus

vita moribus pietate Fide.

integer exemplaris zelosus

Filium hominis

cum Majestate venturum expectat

Ille Beatorum Sedes precare Viator

ut tibi quoque

idem pia rependat Posteritas

Obiit die 1 Mensis Julii Anno Domini 1699.

aetatis suae 59.

Na ścianie bocznej po prawej stronie
drzwi przy Ołtarzu P. MARYI, pomnik z mar-
muru z napisem:

D. O. M.

Ne Sabulo duntaxat benefacta scribantur
marmor loquere

Marinus Lauscheft de Sancto Martino Gallo
 nordmanus virtute et amore meruit scito
 Publico Polonus fieri.

a Patrio climentis vocabulo non recedens.

Polum et Poloniam fecit sibi Patriam

hanc meritis illum pietate

tenerans Regiis Majestatibus Joannis Casi-
 miri et Ludovicae Mariae fidus ac sedulus

Minister

Gloriae Sarmaticae studiosissimus
 etiam inter aestus publicos portum gratia-
 rum ubique tenuit sed Oceanum aeternitatis
 subiens

Sacram fecit Anchoram

Peculium suum gravi sudore quaesitum pe-
 culiari exemplo Basilicae hujus arctioribus
 rationibus sublevandis et missionis Catho-

licae in Livonia sustentandae

fundator munificus adaptavit

Qui legis

si pius es vide non invidere

et quam tibi optas mortuo praecare

felicitatem.

Capitulum Varsaviens: debitam gratitudinem

perennibus sacrificiorum votis exsolvens opti-
me meriti Confratris memoriae cum execu-
toribus poni curavit

Obiit XVI. Kalendae Febr. Anno Dni
MDCLXVII. aetatis XLV.

Na téjże ścianie po drugiěj stronie drzwi
pomnik z czarnego marmuru, z portretem
na blasze jest Mikołaja Erler Proboszcza
Kieleckiego Kanonika Warszawskiego i
Sandomierskiego. Był on sprowadzony z
Bawaryi na Nauczyciela dzieci Zygmunta
III. Sprawował obowiązki Officyała tu-
tejszego. Umarł w roku 1645. 60 roku
życia swego: (48).

---

(48) *Monumenta Starovolsci pag. 245.*

W arkadzie bocznej na filarze , portret
na miedzi w ramach złożonych , ozdobiony
u góry herbem Nałęcz , Mitrą Xiążącą i
godłami Arcybiskupiami. Do koła napis :
Jgnatius Raczyński Princ. Archiepisc. Gnes.
Episcopus Varsavien. MDCCCVI.

Niżej na marmurze czarnym ten napis:

D. O. M.

Jgnatius Comes Nałęcz Raczyński
Natus A. MDCCXL. — A. MDCCXCIII.

Dictus Episcopus Posnaniensis Anno
MDCCCV creatus

Princeps Archi - episcopus Gnesnensis
et Administrator Episcopatus Varsaviensis,
Archiepiscopatu se abdicavit
A. MDCCCXIX. Obiit A. MDCCCXXIII.

Niżej na tablicy marmurowej ten napis:

D. O. M.

Hic Syren cordis Lechici pro cantu gemit

gemitu ex casu gemino Nobilium
 Andreae et Mariannae Minichorum more-
 retur cum illis virtus si mori posset
 fleret gloriosum Proconsulem gloria,
 si flere sciret.

Qui bonum publicum apud Reges
 Regum in publicis sustinuit. Jura utrius-
 que peremptrix lues et poenas luat
 persolvit justa hoc praetioso lapide
 qui duorum Conjugum unio est
 juncti Filii Filiaeque S. R. M. Seriis de-
 bitis votis

Ad hunc lapidem offende pedem viator
 ne pios manes offendas
 quibus Varsaviae Syren cecinit Requiem
 Anno 1708. die 13 Sbris. Obiit aetatis
 suae Anno 69.

Na przeciw dwóch opisanych pomników,
 nagrobek z czarnego marmuru z ozdo-
 bami i portretem na miedzi jest wysta-

wiony przez brata Alexandra dla Remigiusza z Otoka Zaleskiego, przez lat 36 gorliwego urzędnika za Zygmunta i syna Władysława. Był on Referendarzem koronnym, umarł 1645 roku (49)

W arkadzie pod chórem z prawej strony
od wejścia:

Portret na blasze małego formatu, niżej napis, jest pomnikiem Wojciecha Czaplic Doktora Teologii, Wiślickiego i Srodzkiego Proboszcza, Kanonika Gnieźnieńskiego, zmarłego 1642. a życia swego 59. (50).

Niżej na marmurowej tablicy ośmiobocznej
jest napis:

D. O. M.

Ejusque Cineri

---

(49) *Monumenta Starovolscii pag.* 246.

(50) *Monumenta Starovolscii pag.* 249.

Spectabilis Dni
Martini Łukaszewicz
Consulis, Sindici et Notarii Varsavien.
Viri

qua prudentia, qua dexteritate ubique
singularis.

Quem dum virtus non ingratum Regiae in
spem Notariatus Decretorum Regni te-
neret, immatura fata ad subterra-
neum hunc traxerunt carcerem.

Illi omnia fortunae nihil
debit, perenne hoc in grati animi memoriam sua
sculpsit manu posuitque monumentum,
Simon Narożnicki S. R. M Secretarius

A. 1656.

Viator

bene praecare mortuo et dic: requiem aeter-
nam dona ei Domine et lux perpetua
luceat ei.

W téjże arkadzie naprzeciw dwóch pomienionych nagrobków jest pomnik z czarnego marmuru, nad nim krzyż; a w środku następny napis:

D. O. M.

P i i s M a n i b u s.

Generosi Domini Martini Świeżyński

M. D. L. Vice Instigatoris. S. R. M.

Secretarii.

Fide Catholicissimi,

Professione Juris Consultissimi.

Justitiae Propugnatoris accerrimi.

Qui

cum per multos annos coram Serenissimis
Sigismundo III. Vladislao IV. Joanne Casimiro
Poloniae et Sveciae Regibus

causas alienas sedulo tueretur:

ad summi Judicis Tribunal vocatus,

hic mortalitatis exuvias reliquit.

A. aetatis LXVIII. a verbo Incarnato

MDCL. Die XXVIII. Aprilis.

Lector vale, et bene Ei precare.

Maestissima conjux Jsabella Arnotowna

cum filiis pupillis.

P. P.

Odpowiedni pomnikowi Raczyńskiego ,
 jest obraz Xcia Michała brata Stanisława
 Augusta , robiony w Florencyi z mozaiki ,
 godła Arcybiskupie i Xiążęce przyozda-
 białą brązowe ramy. Zwłoki zmarłego
 Prymasa spoczywają w Powązkach. Pomnik
 ten w roku 1822 w kościele tutejszym jest
 wystawiony.

Niżej jest tablica marmurowa z napisem :

D. O. M.

Nec non Piis Manibus

Nobilis ac spectabilis Gerhardi Witthoff ,
 Antiquae Varsaviae multoties Praesidentis
 et Advocati. Innata in Reverendissimum
 Patrem Pietas hoc monumentum

construxit.

Legite Secula

In Iudice aequitatem , in Proconsule Boni
 publici amorem qui Optime domui
 suae praesse gnarus ,

Non in hujus tantum Urbis Decorem
 Sed in externarum Nationum Splendorem.
 Sicut vitis abundans plures protulit Fructus
     dignitatibus ornatos
     Filiis et Filias,
 Cujus eximias Virtutes Coelo exornandus
     spectare Pie Lector
 Animae Perpetuam Praecare quietem.
 Obiit Anno Dni 1694 Aetatis 73 Mensis
     Martii 6ta.

Przewodnik młodości Władysława IV.
 Zygmunt Kazanowski Podkomorzy koronny,
 wystawiony na pomniku w płaskorzeźbie:
 w stroju urzędowym, w postaci klęczącej.
 Umarł r. 1644. a 71 życia. (51).

---

(51) *Monumenta Starovolscii* pag. 261.

Pomniki w nawie od strony kościoła XX. Pijarów. Na ścianie bocznej nad chrzcielnicą.

Mąż wyrobiony z kamienia do połowy, wsparty na prawej ręce, jest pomnikiem Mikołaja Alexandra Filomeda, Prezydenta Warszawy, zmarłego w 65 r. życia 1595 r. (52).

Niżej dwa portrety obok siebie umieszczone, w kolorowym marmurze, a pod niemi na tablicy białej kamienniej oprawnej w marmur czarny następujący napis:

A. Ж. Ω.

Memoriae. Sempiternae

Marcelli Bacciarelli.

Domo. Roma. Nobilis. Poloni. Pictoris,
et

Fridericae Richter. Pictricis

Uxoris ejus in arte delineandi discipulae ,
cooptatus ille

in Pictorum. Collegia

Roman : Venet. Bonon: Berolinen:
in Pulcrarum Artium : Academiam et in
Sodalitatem. Literatorum Varsaviensem
post Artis praeclara Specimina

Drezdae et Vindobonae data,
renuntiatus protopictor et ab cura aedium
Stanislai Augusti Regis
Poloniae.

Picturam inter Polonos

vel ab aliis apertam et demonstratam
ipse erudiit atque provexit.

Vixit annos LXXXVI menses XI dies XI.

Obiit Nonis Januarii anno R. S.

MDCCCXVIII.

Ne quos junxit sine ulla quaerella conjugum
dissociaret memoria posteritatis ,

Parentibus benemerentibus Filii

Avo et Aviae desideratissimis Nepotes

Commune monumentum cum lacrymis
posuerunt.

Corpora in Cryptis hujus Ecclesiae requie-
scunt, Orate pro illis.

Przy podstawie Chrzcielnicy na mar-
murze ten napis :

D. O. M.

Ludwika Katarzyna Leśniewska Pisarzowa
Skarbowa Ceł J. K. Mci.

Za powodem rozumu przez pobożne Akty,
Proste sobie do nieba gdy znalazła trakty,
W drodze wygnania tego skończywszy zawody
Ochotnie pośpieszyła do wiecznej swobody.
Tu w śmiertelności spocząć chciała pędzie,
Mów czytelniku, niech jej wieczny pokój
będzie.

Die 5 Decembris Anno 1719.

Obok wspomnionych, jest pomnik marmu-
rowy z napisem :

D. O. M.

Spectabilis Dni Joannis Gommer Cons. Vars.
Et Consortis Ejus Agnetis Golemowska
Piis manibus, aeternam loquor memoriam

Qui

Pietate in Deum, charitate in proximos,
misericordia in pauperes, prudentia morum,
comitate caeterisque virtutibus ambo floren-
tes, ex opima semente in Aulis Sereniss.
Poloniae Regum Sigismundi III. Vładislai

IV. Joannis Casimiri

a Capellae famulatio annos ultra XL expe-
ctabant fructui Beatitudinem

Concessere superi in coelis animae regnum

In terris mortalitatis exuviis hoc

Sacellum.

a Dno Andrea Wiercioszek in nobiles

Golemovios

Demum in praefatos devolutum.

Vixit annos LXXIV. Natus MDLXXXIV.

die XIX Febr. Obiit MDCLIV.

die VII Febr.

Cujus Manibus bene precare viator.

Nizéj tablica marmurowa czarna

z napisem :

D. O. M.

Exiguus hic cinis magnus est

Alexander Czamer

Roseo Anglorum Sanguine nobilissimus,
Extra Patriam, Ecclesiam, Matrem professus,
quam inter Patrias Rosas erubuerat,
In corde Poloniae, cum ad cor rediisset
semper civis cordium
bis cordialis Themidi, legum Advocatus
quater Proconsul cordatissimus
id est caput et cor civium Varsaviensium
extitit.

In consiliis non tam Angelus quam Angelus,
magni Consilii in executione decreto-
rum Fabius sed non cunctator.

In solvendis Judiciorum nodis Gordiis

Item, et alter Alexander.

Privilegiorum Civilium, Altare privilegiatum,
Legum anima, et lex animata.

Libertatam Urbis a servitute Liberator,

Fundorum antiquorum novus Fundator.

Ad coronaria Serenissimi Augusti II. Comitia

Legatus non jam a latere, sed a corde Regni,
 Secretarii titulum novum accepit,
 pridem sub Rosa Patria natus ad Arcana,
 tandem post gloriosissima Acta
 egit animam.

Die 9. Martii A. Chr. 1703 aetatis 58.
 Sed illatam sibi non illi a morte injuriam

Actis aeternaturis inscripturi,

cum

Proconsuli filio Wilhelmo

Posteri scribunt in marmore laesi.

Na ścianie głównej Alexander Jan
 Alancii Proboszcz Warszawski, Nauczyciel
 dzieci Zygmunta III. i Konstancyi, zmarły,
 w 56 roku życia 1648 (53).

---

(53) *Monumenta Starowolszcii* pag. 247.

Kacper Sadłoch Nizeński dworzanin
 Królowy Bony w Polsce i Apulii, po zgonie
 pierwszej swój Pani był u Anny Jagielonki
 Kanclerzem, Proboszczem w Warszawie i
 w Bielsku żył lat 87. umarł w r. 1604. (54).

Mędzy Ołtarzem Zbawiciela a 3ch Króli.
 Na marmurowej tablicy z krzyżem ła-
 wierzchu jest napis:

D. O. M.

Perilli Ad Rdo Domino Andreae Szmele
 Canonico Vice Custodi Jns. Collegiatae
 Varsavien. Seniori dignissimo
 VV. Mansionarium perenne gratitudinis
 monumentum.

Duces magna fecerunt, Hoc duce ampla
 steterunt.

Post Duces Hic Senior est eritque maximus,
 Nec requiem dabimus Vobis, Illi precando
 aeternam.

---

(54) *Monumenta Starowolscui pag. 246.*

Vivetque in animis qui vivit in actis.

Primus huic Seniori Illtris Thomas Magowski,

Secundus Senior dat sumptum: pace vivant.

Mortuus est Anno post millies sexcentum 88

Die 30 Festo Patroni sui, Aetatis 66.

Et septies centum plus mille decimo quarto

Quartus post Senior J. T. B. hoc illi

struxit opus

Cum suis Confratribus,

Decembris Idibus.

Niżej jest pomnik marmurowy czarny
z napisem:

D. O. M.

Ac posthumae memoriae

Nobilis ac Generosi Domini

David Mintzer S. R. M. Secretarii,

Cujus

Avitam Sanguinis Nobilitatem

in Poloniam secum allatam germanae vir-

tutes, fama merita munera

pietatem in Deum , constantem
 Aedes Sacrae Religiosorum Familiae libera-
 liter habitae alti protectio
 egentium greges;
 fidele in Rempublicam hanc obsequium
 Serenissimorum Regum Vladislai IV. et
 Joannis Casimiri sub quo Telonium
 Proventusque Regni administravit.
 Gratia Principum Senatorumque Virorum
 favor exhibuere , probavere.
 Obiit Anno Dni MDCLII. aetatis XL. Idus
 VIII. Augusti. Mariannae nobili Hor-
 lemosiorum Stemmata
 Consors desideratissimo Marito ,
 Felicianus Filius optatissimo Parenti
 Marmor hoc orbitatis suae testem cum lacry-
 mis posuerunt.

Pamiątka stroju dawnego i noszenia
 włosów zostawiona jest na pomniku Stani-

sława Drewno Konwisarza Warszawskiego
i Ławnika miasta. Umarł w r. 1600. mając
lat 76. (55).

Niżej tablica marmurowa z napisem :

D. O. M.

Nobilis ac consultissimus Dominus

Julius Ginther,

Serenissimorum Casimiri et Michaelis Polo-

niae Regum Secretarius, Civitatis

Varsaviensis Proconsul.

Vixit Deo et proximo

summis mediis carus, de infimis optime me-

ritus, vivere desiit omnium desiderio

maerore luctu.

In eternitate victuro, Deus reddat gloriam

quam promisit ipsi solliciti meruit

precantur omnes.

Obiit anno MDCLXXIII. die XIX Septem.

aetatis suae LV.

(55) *Monumenta Starowolscii* pag. 250.

maesta cum Sobole Coniunx hoc monu-
mentum posuere.

Naprzeciw wyżej wspomnionych po-
mników na filarze portret na blasze osa-
dzony w marmurze czarnym, pod nim ta-
blica z napisem:

D. O. M.
Joannem Horlemes Varsaviensem Civem
Artis hic opificio expressum vides,
Qualem virtus expresserat
Videre non potest.
Bono Patriae natus
Ad extremum vitae diem continuatis
Magistratibus
Eidem laudatissime praefuit,
Et eximia morum probitate praefulsit,
Post Consulatus plures summa cum omnium
Ordinum approbatione gesto,
Singularium Suffragio meritorum aeternis
Coeli

Consulibus adnumerandus.

Obiit

Anno Domini MDCXLI. die XII. Augusti.

Barbara Gizanka Uxor marito suavissimo,

N. N. N. N. Filii Parenti optimo

P. P.

Niżej z kamienia kolorowego pomnik
jest pamiątką dla Pawła Gissy Proboszcza
w Liwie, wystawioną przez Matkę jego i
braci. Umarł w r. 1624 (56).

Pod poprzedzającym pomnikiem tablica
kwadratowa, na której napis następujący:

Posthumae memoriae

ete.

Spectabili Domino

---

(56) *Monumenta Starovolscii* pag. 247.

Joanni Michałowicz
 Consuli Varsaviensi,
 viro recto et prudenti,
 ac de Civitate hac stante bello Svetico
 optime merito.

Iconem hanc
 amoris perpetui simul maeroris
 Anna Filia

Honorati Feliciani Gawiński Szabini
 Varsaviensis
 Consortis.

die 3. Augusti Anno 1673 fatis erepto
 posuit.

Pomiędzy Ołtarzem 3ch Króli a S.
 Trójcy. — Wielki marmurowy pomnik
 z ozdobami, na wierzchu krzyż, niżej
 portret, a pod nim następny napis:

D. O. M.

Ad perennae memoriae Nobilis Stanisłai
 Baryczka,

Serenissimorum Sigismundi III. et Vladislai
IV. Poloniae et Sueciae Regum Secretario.

Ferdinandi II. Caesaris Consiliario,

Cui pietas et eruditio Monumentum hic
ponit.

Illa a vita Majorum virtutem in haeredi-
tatem se instillavit,

Haec ingenio; facundia per ardua probata-
que negotia,

Principibus gratum acceptum esse voluit.

Clementi VIII. Pontifici Maximo quantum
aestimatus, Ipsius Literae Apostolicae
declaravit;

Hunc rerum usum Germania, Italia,

Hispanica peregrinatio indidit.

Nec a tantis dotibus Martem duce Żółkiewio
exclisit.

In fundationes diversas, tam datos vel auctos
census depensis ultra 30 Millibus
Florenorum

Virgines Theresiae, S. Ordo Praedicatorum
umbellaque.

Cultui et majori SSmi Sacramenti
reverentiae inserviret.

Altaria et quo praefulget Ecclesia Ista
 Tropheo Crucis a proavis Illato,
 Viri beneficentiam edicunt.

Huic
 Generosus Stanislaus in Molocice Baryczka
 Secr. Regius et P. S. natura nepos,
 amore Filius, gratitudine cliens
 posuit.

Excessit Septuagenario major A. 1651.
 die 17. Novembris (57).

Niżej Mąż spoczywający w zbroi, jest
 pomnikiem Bartłomieja Zaliwskiego Kaszte-
 lana Warszawskiego zmarłego w r. 1595.
 (58).

(57) *O tym Stanisławie wspomina Niesiecki,*
że oprócz dowodów mężstwa, posiadał
wiadomość licznych języków a wymowę
swoją zdumiewał Europę, co mu przy-
znał Klemens VIII.

(58) *Monumenta Starovolscii pag. 254.*

Na posadzce przed ołtarzem kamień
z napisem :

Spectabilis et emeritus Dominus Henricus Plum, hoc proconsul Antiq; Varsaviae dignissimus, quietis et securitatis perpetuae ac memoriae perennis amantissimus, sibi conjugique suae Carissimae Annae Regeriowna vidua autem una cum ejusdem Honestissima Barbara Orlemusowa, olim famati Joannis Strubic Civis et Mercatoris Varsaviensis relictae monumentum hoc poni curavit. Anno Salutis partae 1625. Obit Ille 1638, die 22 Martii. Cujus tamulum cum lapide uxor secundarum nuptiarum Conjux Gaarii Filia cum Marito Parenti Maestissimo, superponi curavere.

Pomiędzy Ołtarzem Stój Trójcy i Zdjęcia z krzyża Sgo, popiersie z bronzu w posród laurów, z prawej strony wyobrażenie na medalionie z tym napisem w około :

Franciscus Bieliński Palatinus Marienburgensis. Na sarkofagu marmurowym
następny napis :

D. O. M.

**Sta Viator ,
et obvium istud pio cultu venerare
mausoleum.**

**Magnorum enim Virorum Illustrissimorum ,
quippe et Excellentissimorum Do-
minorum Francisci**

Bieliński.

**Palatini Marienburgensis Parentis et
Casimiri Filii ejus Supremi
Mareschalci Regni marmor
hoc tetigit exuvias.**

**Illi Martialis Genius sanguine parta per
continuos honorum gradus in Re-
publica munia ,**

**Primo Succamerariatum Plocensem ,
deinde Ensiferatum Regni ,**

**Atque post Fata Serenissimi Divae memo-
riae Regis Michaelis amplissimos
in convocatione generali.**

Tribunalitios exposit (majora semper fastigia
 subministrante tempore) Fasces tum
 demum Senatoriam Palatinatus
 Marieburgensis, detulit
 Curulem.

Hunc vero mitior Pallas, et Justitia in
 primis Succamerariatu
 Regni, atque gloriose gesto in Electione
 Serenissimi Augusti II. ad presens
 feliciter regnantis, Mareschalcatu:
 Supremo, denique Scipione
 Regni adornavit.

In utroque ceu in compendio, omnium vir-
 tutum et meritorum conspicua Sago et
 Toga enituerunt decora, in Aug-
 mentum splendoris totius In-
 clyte Familiae propagata.

Ambo societatem tumuli in hac Societatis
 JESU Ecclesiae sibi adoptarunt.

Perennem igitur tantorum nominum me-
 moriam Pietas Nepotis erga avum,

Amor Filii erga Parentem, per hoc monu-
 mentum indicavit,

Tu vero recedens Viator, sursum leva
manus et requiem Eis precare
Aeviternam.

Primus Obiit Anno Dni MDCLXXXV-
die III. Mensis Mai Aetatis
suae LIII.

Secundus Anno Dni MDCCXIII.

die XXIV. Mensis Marti:
Aetatis suae LII Anno. (59).

Tablica kamienna prostokątna, na niej
w płaskorzeźbie osoba stojąca z brązu,
w ubiorze Kanonika, jest pomnikiem Sta-
niława Strzelicy Kantora Płockiego, ka-
nonika Włocławskiego i Poznańskiego,
Scholastyka Warszawskiego, męża cnotą,
rozumem, szczęściem i urodą za życia gło-
śnego. Umarł w r. 1552. (60)

(59) *Pomnik przeniesiony z kościoła Jezuitów.*

(60) *Monumenta Starovolscii, pag. 249.*

Pomiędzy kaplicą N. Sakramentu i ołtarzem zdjęcia z krzyża S. Mąż w ubiorze swego wieku, ozdobiony łańcuchem wyrobiony z kamienia, jest pomnikiem Adama Parzniewskiego, Dworzanina Anny Królewnej siostry Zygmunta III. Pomnik ten jak świadczy napis łaskawa Królowna wystawić mu kazała. — Umarł w r. 49 swego życia, 1624. (60).

Poniżej na czarnym marmurze skromny pomnik uczonego Warszawianina, którego zwłoki spoczywają w Powązkach. —

Joanni Baptistae Albertrandi

Episcopo Zenopolitano

Scientiarum praecipue Antiquitatis

Cultori accerrimo.

Societas Regia Literaria Varsaviensis

Primo Praesidi suo.

Natus Varsaviae die VII. Decembris

MDCCXXXI. Obiit X. Augusti

MDCCCVIII.

POMNIKI w KAPLICACH.

W kaplicy Najś. Sakramentu jest pomnik przyozdobiony portretami Jakóba Działyoty (Jacobus de Castellatis Gianotti) i jego małżonki Weroniki; był on dworzaninem Zygmunta III. i Władysława IV. Szlachectwo jego zyskane od Ferdynanda III. Cesarza Niemieckiego, zyskało w Polsce indigenat. Pełnił później znaczny przeciąg czasu obowiązki Prezydenta tutejszego miasta (61).

W kaplicy Pana JEZUSA, po prawej ręce od wejścia jest pomnik Wojciecha Ba-

---

(61) *Monumenta Starowolscei* pag. 262.

ryczki zmarłego w 66 r. życia 1643. Synowie dobremu Ojcu ten pomnik wystawili. (62).

W tejże kaplicy pod pierwszym pomnikiem na marmurowej tablicy ten napis:

Anno Domini 1731.

Tu leży JW, Jan na Słupowie Szembek Kanclerz Wielki koronny, którego wielkość i przed Bogiem i przed ludźmi poznasz czytelniku z niżej położonej modlitwy, którą sam złożył i tu wyrazić zalecił. —

MODLI TWA.

Panie JEZU Chryste Zbawicielu mój, ja grzeszny z głęboką submissyą wyznaję, że na tém miejscu za żywota mego, odbierał wiele łask i dobrodziejstw od Ciebie, nie tylko gdy cię BOGA mego w własnych i najtrudniejszych potrzebach używałem, wysłuchałeś mię zawsze łaskawie, ale też gdy

---

(62) *Monumenta Starowolskiej pag. 252.*

cię o jaką łaskę imieniem innych zebrał, dodawałeś mi najświętszych inspiracyi, żem im mógł dać dobre i zbawienne rady, co sami mogą zeznać, którzy te łaski odbierali, temi tedy dobrodziejstwem zachęcony oddawszy duszę i serce moje w Rany Twoje Najświętsze, oddaję ci na ostatek wyschłe ciało i kości moje, suplikując jako najpokorniej, abyś jakoś mi był za żywota na tém miejscu łaskawy, tak i po śmierci, pokazał mi się jeszcze łaskawszym, przyjąwszy duszę moją do wiecznych przybytków swoich pozwoił i śmiertelnym zwłokom moim tu spoczywać pod nogami Twemi. — „Tu mój spoczynek tu mieszkać będę, bom go sobie obrał. Psalm 131.

W kaplicy Literackiej najwięcej znajduje się pomników braci należących do tego stowarzyszenia i te kładziemy:

D. O. M.

Zatrzymaj kroku i powieki któżkolwiek przechodzisz, a na téj marmurowej tablicy ostrym Libityny Bułatem wydrążone przeczytawszy charaktery, naucz się, że śmierć jest ostatnią rzeczy wszystkich linią, téj dopędziwszy nie tak laty jak cnotami Katarzyna z Wołczyńskich Groszkiewiczowa dalej postąpić nie mogąc, na fatalny dwojaki życia swojego napadłszy klimakteryk, w tym szczęśliwy i łaskawy sobie uznała, że świątobliwą dnia 21 Maja roku 1698. przemianę uczyniła, ziemi ciało, niebu duszę oddawszy, o którą jak się usilnie przez lat 63 starała, Warszawskie rzetelnie ogłosi echo, że była obyczajów Chrześciańskich i pobożności przykładem, ogłoszą tutejsze kościoły, a ogłoszą wszystkie jéj w jałmużnach chojności. Opisze ta Literatorum kaplica, na której ozdobę i fundacye własnej substancyi kosztem spólną ręką z ukochanym małżonkiem swoim nie żałowała, będzie w pamięci u wszystkich tutejszych obywatelów, życia jéj umartwienie, w rządzie

skromność, pokora w prawdzie, powaga w pokorze, szczerość, ku ubogim przychylność, w rozmowie rostopność, na sercu zaś małżonka Alexandra Groszkiewicza J. K. M. Sekretarza Pisarza Konsystorza Warszawskiego, z którym 27 lat żyjąc w zobopólnej miłości, dokument tego pokazuje, że i po śmierci, nieśmiertelna pamięć jój zostaje, która za najchwalebniejszy nadgrobek stanie, dla wiekopomnych jednak czasów na oświadczenie affektu swego ten marmurowy w roku 1699 dnia 21 Miesiąca Maja wystawił.

Andreas Groszkiewicz S. R. Majestatis
Secretarius Eminentissimi Cardinalis Radziejowski Archi-Episcopi Gnesnens: nec
non Illmorum Episcoporum Posnanien: Notarius Juris Civilis et Canonici peritia etiam
et Ingenio mitis eloquio suavis, in suos morigerus, in alienos Hospitalis, in expediendis Negotiis admodum facilis, in Ecclesiam

Dei pius, cujus munificentia testis, insignis est, haec Capella, in qua quidquid interius ordinis supellectilis cernis ipse praecipuus omnium Author. — Cui precare aeternam requiem. Obiit 28 Octobris Anno Dni 1701. aetatis 56.

Lege viator in hac Sacra Capella sepultus iacet una cum filiolo suo Francisco Generosus Dominus Joannes a Kern ex Alsatia oriundus, olim Serenissimi Principis Poloniae Caroli Ferdinandi Episcopi Vratislaviensis et Plocensis per 18 annos: Postea vero Serenissimi et Potentissimi Joannis Casimiri per 16 annos Regiae Camerae et Ducatum Oppol: et Ratibor. actualis Secretarius (cujus merita in Arduis negotiis et grassante in Polonia Succo Proceribus Regni satis nota fuere — Mors saeva emeritum calamum ei eripuit et die 6 Aprilis Anno 1668 ultimam vitae periodum Varsaviae inscripsit.

Calamus jacet, lingua tacet, requies placet —
 Hanc o viator unico apprecare suspirio. Superstites Filii Carolus et Hieronimus Kern hanc laminam velut ultimam filialis amoris tesseram pro coronide meritorum erexerunt. Memoria ejus sit in benedictionibus.—

D. O. M.

Felix Imieniem Harbaszewski zwany,
 Którego grzechy cięższe nad tarany,
 Wbity do grobu w tutejszym kościele,
 Zagrzebłszy ciało w śmiertelnym popiele.
 Więc bym po śmierci szczęśliwym był w niebie,

Żebrzę twój łaski katoliku ciebie:
 Ulżyć ciężaru przez tve pozdrowienie,
 Abym miał przed się duszy mój zbawienie.
 Za co wzajemne modły i za ciebie
 Uczynię Bogu, byś i ty był w niebie.

Obiit die 28 Februarii Anno Dni 1752.
 Mors ultima linea rerum.

D. O. M.

Kazimierz Łysogórski miasta tego Gminny,
 Tu leży, wypłaciwszy dług śmierci powinny,
 Który w tym tu cnym Bractwie, miał funk-
 cyą drugą,

Długo będąc podskarbin a MARYI sługą,
 Jle kto z pobożności obraz ten zobaczy,
 Pozdrowienie za duszę jego zmówić raczy.
 A on wzajem gdy będzie już królować w nie-
 bie,

Uprosi u Maryi łaskę też dla ciebie.

Umarł w roku 1760, dnia 21 Stycznia
 wieku swego 64.

W korytarzu przy wejściu do kościoła
 z ulicy Dziekania, jest napis na kamieniu
 położony dla Jana Kalińskiego Wilk, z tego
 pamiętny, iż przodkowie jego od Bolesława
 II. X. Mazowieckiego zyskali zatwierdzenie,
 że z rodziny téj zawsze Wojt M. Warszawy
 obieranym będzie (64). — Jak długo ten

---

(64) *Monumenta Starowolscei* pag. 249.

przywilej był zachowany w tutejszym mieście, trudno oznaczyć. W aktach jednak Ratusza znaleźć można, że 5 Wojtów. (Advocatus) miało nazwisko Wilk.

Kończąc wiadomość historyczną o kościele S. Jana, winienem jeszcze dodać: że oprócz pomników umieszczonych, spoczywają w grobach tutejszych zwłoki Hołowczyca i Skarszewskiego Arcybiskupów, Czyżewskiego i Manugiewiczza Biskupów Augustowskich i innych.

Nie wspomniałem nic o pomniku Bartłomieja Nowodworskiego kawalera Maltańskiego, znanego w dziejach krajowych i obcych, męża słynącego z opieki nad Akademią Krakowską i dzieł rycerskich. Kilku piszących przede mną wspomniało o tym nadgrodku, lecz żeby go kto czytał lub widział, to ulega wątpliwości. Dawniejsi

pisarze świadczą, że tu jest pogrzebiony, lecz o pomniku nic nie wspominają. Uczony Albertrandi w którym duch badawczy równał się gorliwości zachowania wszelkich pamiątek, nie uczynił w tym przedmiocie żadnej wzmianki; a przecież przed okiem takiego męża, którego ani wiek, ani liczne prace nie zmordowały, nic by się ukryć nie mogło. Miejscowe zbiory, wizyty dawniejsze, zawierające wszelkie pamiątki o tym kościele, równie milczą. Starowolski w zbiorze pamiątek pogrzebowych, wszystkie pomniki Warszawskie umieszcza w kościele tutejszym, choć wiemy, że Anny Xiężnej Mazowieckiej u Bernardynów, Rudawskiego u XX. Augustyanów i wiele innych, po drugih kościołach się mieszczą; Nowodworskiego położył nie w kościele S. Jana, ale w części, Epitaphia, variis in Pagis, Villis, Oppidis, ac Civitatibus posita, i znajduje się za pomnikami kościoła S. Michała w Wilnie (65).

---

(65) *Monumenta Starovolscii* pag. 775.

Dlatego mniemać się ośmielam, że lubo Nowodworski tu pochowany, ale w Warszawie nigdy pomnikiem uczczony nie był, i tylko życzliwa ręka skręśliła wyrazy w zbiorze, Prałata katedry Tarnowskiej położone.

Tu także spoczywa Jan Daniel Janocki, urodzony 1720 r. w Polsce w mieście Międzychod (Birnbäum) prawdziwe jego imie familijne było Jenis. Posłany na nauki do Drezna, ściągnął na siebie uwagę Andrzeja Załuskiego, później Biskupa Kijowskiego, który go wezwał do Warszawy 1745 roku, i uczynił prefektem czyli zawiadowcą biblioteki. Dnia 30 Listopada 1750. Janocki w kościele XX. Kapucynów przeszedł na religią Katolicką. Później otrzymał probostwo Babimostkie, kanonią Szkalmiérską, a następnie Kijowską. — Niezmordowanie pełniąc obowiązki bibliotekarza, i pracując nad wydaniem kilku dzieł, utracił wzrok na 9 lat przed zgonem, powszechnie szano-

wany , umarł 29 Października 1786 roku.
(66).

---

(66) *Obszerniejszą wiadomość o życiu i pi-
smach Janockiego znajdzie czytelnik w
dziele Bentkowskiego w Tomie I. pod
bibliografią polską , i w Tomie 14. ro-
czników. T. P. N. W.*

ND 755

T R E Ś Ć

ROZDZIAŁ 1.

karta

Opisy dawniejsze kościoła, Podanie o jego początkach,—Kaplica,—kościół Parafialny,—Wspomnienia historyczne,—Kolegiata, Erekcya, Opieka Panujących, tak Xiążąt Mazowieckich, jako też i Królów 5

ROZDZIAŁ 2.

Zmiany zasze w kościele od roku 1816 Rok 1822.—Restauracya w terażniejszych czasach.—Staranie J. O. Xięcia Namiestnika Królestwa.—Nowe ozdoby, Ołtarze,—Kazalnica, Chór, Organy,—Posadzka—Okna,—Sklepienia,—Filary,—Dach,—Facyata,—Struktura, powierzchnowa i wewnętrzna - 45

ROZDZIAŁ 3.

Tytuł Kościoła,—Poświęcenie,—Ołtarze,—Kaplice dawne, terażniejsze,

<i>Odpusty, — Obrzędy Religijne, —</i>	
<i>Bractwa</i>	59

ROZDZIAŁ 4.

<i>Zarząd, — Duchowieństwo Parafialne, —</i>	
<i>Granice Parafii, — Pieczęć, — Akta</i>	
<i>XX. Mansyonarze, — Przywileje,</i>	
<i>Duchowieństwo wyższe, — Prelatu-</i>	
<i>ry, — Kanonie, — Pieczęć katedry —</i>	
<i>Ozdoby i znaki powierchowne, —</i>	
<i>Seminaryum, — Biskupstwo War-</i>	
<i>szawskie, — Arcybiskupi, — Synody,</i>	
<i>koronacye</i>	85

ROZDZIAŁ 5.

<i>Pamiątki miejscowe, — Pogrzeby, — Gro-</i>	
<i>by, — Pomniki porządkiem jak są</i>	
<i>w kościele umieszczone, — Nowo-</i>	
<i>dworski — Janicki</i>	111

08

視

Składał *Paweł Kamionowski.*

